

60 GODINA PRIVREMENE CIC FORMULE ZA OCJENJIVANJE ROGOVA SRNJAKA

SIKSTY YEARS OF THE TEMPORARY CIC
FORMULA FOR EVALUATION OF DEER ANTLERS

Alojzije FRKOVIĆ*

SAŽETAK: Na zasjedanju Međunarodnog savjeta za lovstvo (CIC) u Pragu 1937. godine donešene su, uz izuzetak rogova srnjaka (*Capreolus capreolus L.*), jedinstvene internacionalne metode za ocjenjivanje lovačkih trofeja. Za ocjenjivanje rogova srnjaka kao privremena metoda koristi se formula W. Biegera, koja kao elemente mjerjenja uzima u obzir težinu i volumen rogova. Kako su ovim postupkom ocjenjivanja zanemarene estetske vrijednosti trofeje, autor se zalaže da se izmjenom i dopunom postojeće formule izbaci mjerjenje volumena rogova, a predvodi mjerjenje dužine parožaka te donjeg i gornjeg opsega grana rogova. Za izradu prijedloga smatra najpozvanijom stalnu Komisiju za ocjenjivanje lovačkih trofeja Hrvatskog lovačkog saveza.

Ključne riječi: privremena formula za ocjenjivanje rogova srnjaka, Međunarodni lovački savjet (CIC), volumen rogova, izmjene i dopune formule CIC-a.

UVOD

Nakon prvih regionalnih i državnih smotri i izložbi lovačkih trofeja održanih u Budimpešti, Berlinu i Zagrebu, krajem prošlog i početkom ovog stoljeća, a posebice nakon prvih međunarodnih lovačkih izložbi održanih u Beču 1910. godine i Leipzigu 1930. godine, sve je više rasla potreba za iznalaženjem i donošenjem jedinstvenih internacionalnih formula za "pravično i nepristrano" ocjenjivanje i vrednovanje lovačkih trofeja. Taj je zadatak odmah po svom osnivanju 1930. godine u Parizu preuzeo na sebe novoustanovljeni Međunarodni savjet za lovstvo (Conseil International de la Chasse, u dalnjem tekstu CIC), koji je na svojoj generalnoj skupštini u Varšavi 1934. godine imenovao u tu svrhu posebno povjerenstvo sa zadatkom da pripremi prijedlog jedinstvenih metoda i formula za ocjenjivanje trofeja europskih vrsta divljači¹.

Nakon tri godine dugih i iscrpnih rasprava te projere brojnih prijedloga metoda i obrazaca na velikom broju trofeja, točno prije 60 godina na zasjedanju CIC-a u Pragu (24 - 28. svibnja 1937) konačno su donešene jedinstvene metode za ocjenjivanje lovačkih trofeja s prvom službenom primjenom na Međunarodnoj lovačkoj izložbi u Berlinu iste godine.

Zbog premalo oglednog materijala (rogova) na zasjedanju CIC-a u Pragu nije donešena formula za ocjenjivanje rogova srnjaka. Od prijedloga metoda i naputaka A. Dyka, W. Biegera, H. Nadlera, K. Schimanna i drugih, dogovoren je da se za vrednovanje rogova srnjaka kao **privremena metoda** koristi naputak W. Biegera poznatiji kao privremena formula za ocjenjivanje rogova srnjaka.

* Alojzije Frković, dipl. inž. šum., "Hrvatske šume" p.o. Zagreb.

¹ Među predstavnicima 12 zemalja član povjerenstva bio je i naš dr. Milovan Zoričić, predsjednik Saveza lovačkih društava za Hrvatsku i Slavoniju, predsjedavajući radnoj grupi za šupljorošće.

ZANEMARENE ESTETSKE VRIJEDNOSTI TROFEJE

Da se uzmogne što pravilnije vrednovati i ocjeniti određenu trofeju, za polaznu ocjenu treba uzeti neku njenu idealno zamišljenu formu, za koju se smatra da je najbolje odražava. To je tzv. idealna trofeja (Balen 1936.). S estetskog stajališta, koje mora biti ispred onog o jakosti trofeje, od važnosti je kako je trofeja izgrađena, kako je njena tvorna masa raspoređena na pojedine dijelove trofeje, da li je odveć razvijena jačina grana u odnosu na paroške i obrnuto, da li su samo baze rogova i ruže prejake a parošci kratki i neizraziti, kakva je ikričavost i dr.

Iako je već punih šest desetljeća u uporabi, privremena CIC formula za ocjenjivanje rogova srnjaka gotovo da ne odražava navedene postavke "idealne trofeje." Uz dodatne točke za ljepotu ona sadrži ova četiri mjerna elementa:

1. Dužinu lijeve i desne strane rogova u centimetrima mjerenu po vanjskoj strani grana, čiju prosječnu dužinu reduciramo s konstantom 0,5
2. Težinu pravilno otpiljenih i prosušenih rogova u gramima, reduciranu s konstantom 0,1
3. Volumen rogova, bez lubanje i rožista, u kubičnim centimetrima, reduciran s konstantom 0,3
4. Raspon rogova mjerjen na mjestu najvećeg unutarnjeg razmaka grana rogova izražen u postocima s mogućnošću dodjele do 4 točke.

U toj formuli dodatne ili tzv. "točke za ljepotu", koje utvrđujemo prosudbom (gleđajući), u odnosu na ukupni mogući broj točaka (bodova, poena), sudjeluju s jedva 13,5% (15 točaka), a točke za dužinu rogova s 11,5% (12,4 točke) ili zajedno s 25%.

Nasuprot tome točke za težinu rogova čine preko trećine svih točaka (34,5%), a one za volumen čak 40,5%, iako nemaju nikakvog utjecaja na harmoničnost trofeje. Stoga najveći nedostatak Biegerove formule leži u tome što se uvrštenjem težine rogova (kao inače promjenjivog elementa mjerjenja), a još više volumena rogova kao obvezatnih mjernih elemenata iznevjerio smisao "idealne trofeje." Jednom riječju tom je formulom (pre)naplašena jakost i snaga rogova, a zanemarene estetske vrijednosti, poglavito izgled trofeje kao cjeline.

Polazeći od činjenice da znanstvenu metodu ocjenjivanja, kojom bi bilo moguće izraziti apsolutnu vrijednost tako osebujne trofeje kakvi su rogovi srnjaka, neće biti moguće tako jednostavno izraditi (Lemarie 1935, Balen 1936), nasuprot u Pragu 1937. godine prihvaćenoj Biegerovoj metodi formula A. Dyka ne sadrži ni težinu ni volumen rogova kao elemente mjerjenja. Uz dužinu tetine obiju grana rogova izraženu u centimetrima, glavninu točaka formula "crpi" uzimanjem mjera gornjeg raspona rogova (u cm) te donjeg raspona i gornjeg opsegaa grana (u mm). Za dodatne

("pomoćne") točke Dykova formula predviđa mjere opsega ruža te dužinu prednjeg i stražnjeg paroška (u cm). U odnosu na formulu Biegera novost je da tako dobivene mjere ujedno predstavljaju i točke (bodove), budući da formulom nisu predviđene njihove redukcije (Frković 1996). U toj formuli osnovnom broju točaka dobivenih mjerjenjem moguće je dodati čak 34 točke u kategoriji tzv. "točaka za ljepotu" rogova, dok je u formuli Biegera za njih predviđeno maksimalno 18 točaka. Prijedlogom ove formule, koja je u njegovoj rodnoj Češkoj u to vrijeme dobila široku primjenu, vidišivo je da je A. Dyk potencirao estetske značajke trofeje koje kod daleko najšireg kruga lovaca imaju primarno značenje.

Kritički osvrt i na Biegerovu i na Dykovu metodu ocjenjivanja rogova srnjaka dao je K. Schimann (Balen 1936). I sam svjestan da je zapravo nemoguće izraziti pravu vrijednost rogova srnjaka i on za polaznu osnovu uzima idealnu formu klasičnih rogova u mužjaka srne (*Capreolus capreolus* L.). U jednom se slaže s Dykom: u formuli nema mesta utvrđivanju volumena rogova, povlačeći analogiju s formulom za ocjenjivanje rogovlja drugog predstavnika potporodice pravih jelena (*Cervinae*), rogovlja jelena običnog (*Cervus elaphus* L.). Naime, napuci i metode koje su prethodile Nadlerovoj i kasnije internacionalnoj formuli za ocjenjivanje rogovlja jelena običnog predviđali su također mjerjenje volumena rogovlja. No što zbog glomaznosti trofeje, ali nadasve što takvim postupkom "nije dolazila do izražaja ni ljepota, ni pravilnost, ni težina rogovlja" (Zoričić 1937) odustalo se od mjerjenja volumena. Kao što je poznato, današnja važeća CIC-ova formula za ocjenjivanje rogova jelena sadrži samo element težine prosušenih rogova, bez utvrđivanja volumena rogova.

U svom naputku K. Schimann mjeri i utvrđuje ove elemente rogova: ukupan izgled rogova kao cjeline, jačinu grana rogova, jačinu i oblik ruža, duljinu grana, broj, dužinu i izgled normalnih parožaka, obilatost i formu ikrica te boju rogova. Kako općem izgledu rogova, što će reći odnosu raspona grana spram njihove prosječne dužine, daje prvenstveni značaj idealni raspon izražava formulom

$$R_i = \frac{5 L}{8}$$

u kojoj R_i označava idealni raspon, a L prosječnu tetivnu dužinu grana rogova.

Po toj formuli, primjerice, prosječnoj dužini tetiva grana rogova od 24 cm odgovara idealan raspon od 15 cm. Za brže i lakše ustanovljenje tog "sklada" Schimann je izradio posebnu tablicu. Nadalje, predložio je da se jakost (opseg) grana rogova u srnjaka mjeri na dva

mjesta (kao i u jelena) i to donji opseg neposredno nad ružama, a gornji na najtanjem mjestu između prednjeg i stražnjeg paroška. Tog je mišljenja bio i H. Nadler i L. Račić, koji su smatrali da bi proširenje Biegerove formule na ocjenjivanje broja i duljine parožaka mnogo doprinijelo da se dobije potpuna predodžba trofeje po samoj ocjeni, a da se trofea i ne vidi (Račić 1959).

Tablica 1. Idealni odnos između dužina i raspona grana rogova (Prema K. Schimannu)

Prosječna dužina grana rogova (L) u cm	Idealni raspon (Ri) koji odgovara prosječnoj dužini grana rogova
10	6,25
11	6,875
12	7,50
13	8,125
14	8,75
15	9,375
16	10,00
17	10,625
18	11,25
19	11,875
20	12,50
21	13,125
22	13,75
23	14,375
24	15,00
25	15,625
26	16,25
27	16,875
28	17,50
29	18,125
30	18,75

Slika 1. Idealna forma rogova srnjaka ogleda se kroz sklad dužine i mase grana rogova, raspona i boje rogova, oblika, dužine i šiljavosti parožaka te jačine i ikričavosti ruža

(Foto: A. Frković)

PRIJEDLOG IZMJENE I DOPUNE FORMULE CIC-A

Iako je stalna CIC-ova komisija "Izložbe i trofeje" gledišta da se bez valjana razloga postojeće formule i obrasci za ocjenjivanje lovačkih trofeja ne bi (barem ne u ovom tisućljeću!) trebale mijenjati (Varaćak 1996), na primjeru privremene ili Biegerove formule za ocjenjivanje rogova srnjaka valjalo bi odstupiti od tog načelnog stava. Prilog tome je i, naprijed izloženi, podsjetnik na predložene metode za ocjenjivanje rogova srnjaka koje su razmatrane na skupštini CIC-a 1937. godine u Pragu, na kojoj je i samo povjerenstvo nezadovoljno predloženim metodama silom prilična prihvatio Biegerovu formulu kao privremeno rješenje.

Što bi trebalo mijenjati u privremenoj formuli? Što bi iz nje trebalo izbaciti, a što dodati da se dobije što objektivnija slika ljepote i vrijednosti rogova srnjaka, najširem krugu lovaca najdostupnije i najdraže trofeje?

1. Kao pobornik estetskih vrijednosti trofeje, a protiv kulta "jakih" trofeja, mišljenja sam da bi iz postojeće formule trebalo izbaciti izračunavanje volumena. Naime, ta izmjera, što će reći uranjanje rogova u vodu do ivice ruža, a da pri tome rožišta ne smiju doći u dodir s vodom, nije ni lak ni jednostavan posao. I ne samo to. On nije ni dostatno točan. Rogovi starijih, trofejno zrelih srnjaka često imaju krovaste ruže ili, u odnosu na os rožišta, druge nepravilne oblike ruža. U svim tim slučajevima ocjenjivač faktično procjenjuje da onaj dio ruže i rožišta koji silom prilična mora biti uronjen u vodu odgovara onom dijelu ruže i rožišta koji je izvan vode. Na primjeru posljednje zagrebačke Izložbe hrvatskog lovstva Zagreb '96, na kojoj sam sudjelovao kao član komisije za ocjenjivanje, ta je poteškoća i pored korišćenja moderne digitalne hidrostatske vase došla do

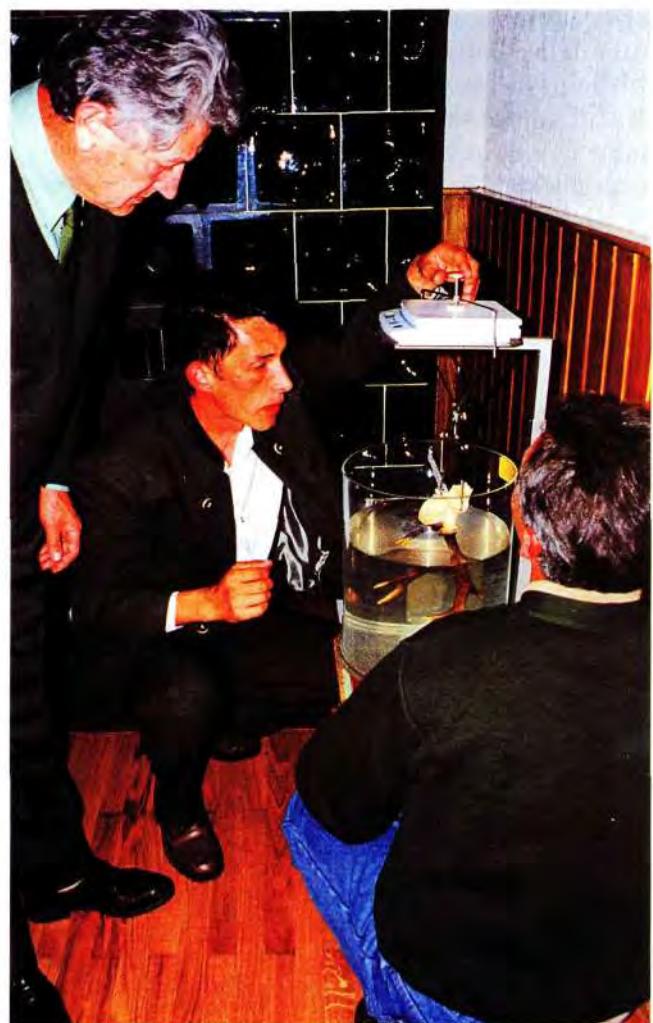
Slika 2. Kako točke (bodovi) za težinu i volumen rogova u postojećoj privremenoj CIC formuli sudjeluju s čak 75% ukupnog mogućeg broja točaka to su kapitalnim trofejama, pa čak i prvacima pojedinih država, proglašavani rogovi srnjaka najrazličitijih atipičnih formi poput ovoga na slici

(Foto: A. Frković)

punog izražaja. Odstupanja od ocjenjivača (mjerača) do ocjenjivača pri utvrđivanju volumena istih rogova nisu bila zanemariva, što je redovna pojava pri ocjenjivanju velikog broja trofea. Osim toga, rad s hidrostatskom vagom bio je "usko grlo" ocjenjivanja, što je imalo za posljedicu dodatnu nepreciznost ili pak posezanje za skraćenom metodom dr. Voltza².

Predlažući uklanjanje mjere volumena kao jedne od sastavnica formule za ocjenjivanje rogova srnjaka nije mi namjera nijekati značenje volumena (kao i težine) sa znanstvenog stajališta.

² Prema tom postupku ako se težina rogova izražena u gramima pomnoži s konstantom 0,23, dobije se približno točan broj točaka za težinu i volumen zajedno.

Slika 3. Mjerenje volumena rogova s modernom digitalnom hidrostatskom vagom nije ni lako, ni jednostavno, ni dostatno točno

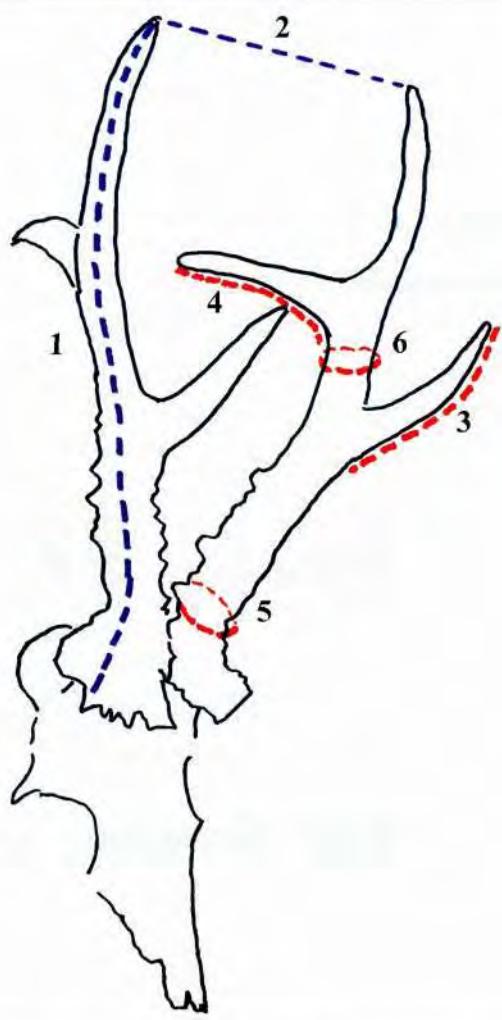
(Foto: A. Frković)

No ta se mjerena mogu provoditi i mimo postupka ocjenjivanja rogova kao lovačke trofeje.

Uostalom i u formuli za ocjenjivanje rogovlja jelena običnog, kako je to naprijed rečeno, nije predviđeno utvrđivanje volumena rogovlja.

2. U postojećoj Biegerovoj formuli valjalo bi predvidjeti mjerjenje dužine prednjeg i stražnjeg paroška, te, po uzoru na ocjenjivanje rogova jelena običnog, donji opseg (na najtanjem ili najdebljem mjestu između ruže i prednjeg paroška) i gornji opseg (najtanje mjesto između prednjeg i stražnjeg paroška).

Pri Hrvatskom lovačkom savezu djeluje stalna Komisija za ocjenjivanje lovačkih trofeja. Kako u njen djelokrug rada spada i "razmatranje prijedloga koji se odnose na izmjenju važećih međunarodnih CIC formula

Slika 4. Mjerenje rogova srnjaka; uz raniju (1) dužinu grana i (2) raspona grana (plava linija), novim izmjenama i dopunama formule predlaže se mjerenja (3) dužine prednjeg i (4) stražnjeg paroška te (5) donjeg i (6) gornjeg opsega grana rogova (crvena linija)

...” prilika je da o 60 godišnjici privremene CIC formule za ocjenjivanje rogova srnjaka, a na osnovu argumentiranih i znanstveno potkrijepljenih zasada, poradi na izradi prijedloga izmjene i dopune Biegerove formule, kako bi od privremene konačno postala, jednostavnija, stalna i svrshishodnija.

LITERATURA

- Balen J., 1936.: O rogovlju u vrste jelena (*Cervidae*) s naročitim obzirom na jelena (*Cervus elaphus L.*) i srnjaka (*Capreolus capreolus L.*). Lovački vjesnik 3, str. 139-201.
- Frković, A., 1987.: Pola stoljeća formula CIC-a. Lovački vjesnik 5, str. 158.
- Frković, A., 1996.: Trofej ponos svakog lovca. Ocjenjivanje rogova srnjaka. Lovac 6, str. 40-43.
- Frković, A., 1997.: Protiv kulta trofeje. Lovački vjesnik 10, str. 28-31.
- Lemarie, J., 1935.: Ocjenjivanje lovačkih trofeja. Lovački vjesnik 5, str. 193-202.
- Raić, L., 1959.: Formule i upute za ocjenjivanje trofeja. Lovačka knjiga, Zagreb.
- Varićak, V., 1996.: 43. generalna skupština CIC na Dunaju. Priporočilo Komisije za razstave in trofeje. Lovec 10, str. 384-385.
- Zoričić, M., 1938.: Međunarodne formule za ocjenu lovačkih trofeja. Lovački vjesnik 8, str. 416-427.

SUMMARY: At the International Council for Game and Wildlife Convention (CIC) in Prague in 1937, common international methods for evaluation of hunting trophies were established, with the exception of deer antlers (*Capreolus capreolus L.*). The temporary method still used is the Bieger formula, which takes into account weight and volume of the antlers. Since this evaluation procedure neglects the aesthetic values of the trophies, the author of this paper supports the idea that the existing formula should be altered and supplied so, that the antler volume is replaced by measuring the length of the prongs and the circumference of the upper and lower branches. He considers the regular Commission for evaluation of hunting trophies of the Croatian Hunting Association the right authority for the job.